

Eirāzijas ūdra sugas aizsardzības plāna izstrāde

Kas ir sugas aizsardzības plāns?

Sugas aizsardzības plāns (SAP) ir attiecīgās sugas ekspertu veidots stratēģisks dokuments, kurā tiek pamatota sugas aizsardzības nepieciešamība un paredzēti risinājumi sugas aizsardzības turpmākai nodrošināšanai. Ar sugas aizsardzību šajā kontekstā saprot apdraudētās populācijas (pasaulē, valstī, reģionā), kurai stratēģija tiek plānota, stāvokļa uzlabošanu vai arī esošā stāvokļa saglabāšanu, ja tas populācijai ir labvēlīgs vietējā mērogā, bet suga ir apdraudēta pārējā tās areāla daļā vai kopumā jutīga pret pieaugošo cilvēka ietekmi. Latvijā SAP izstrādi un apstiprināšanas kārtību, ja sugai nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi, paredz Sugu un biotopu aizsardzības likuma 17. pants.

Kāpēc ūdriem?

Eirāzijas ūdri *Lutra lutra* ir vairāk nekā metru gari un līdz pat 10 kg smagi sermuļu dzimtas plēsēji, kas uzturas gan ūdenī, gan uz sauszemes. Ūdens ūdriem ir nepieciešams kā vide, kurā baroties un droši pārvietoties. Ūdenī ūdru apdraud toksiskais piesārņojums un zvejas rīki. Ūdu populācijas stāvoklis ir tiešā veidā saistīts arī ar piekrastes biotopu stāvokli un aizsardzību. Pretēji jūras zīdītājiem roņiem un vaļiem, kas var peldēt neierobežoti ilgi, ūdriem gandrīz nav zemādas tauku slāņa, un to vienīgais siltuma izolators ir apmatojums. Zināmu laiku ūdra kažoks nesamirst, jo satur gaisa slāni, kas neļauj ūdenim piekļūt ādai. Taču, kad gaiss no apmatojuma tiek izspiests, ūdram ir jāizkāpj sausumā, jāatrod kāda vieta ar smiltīm, kūdru, zāli, satrunējušu koksni vai atkarībā no sezonas – sniegu, kur, aktīvi berzējoties, kažoka īpašības tiek atjaunotas. Ja kaut vienu no vides elementiem cilvēks pārāk intensīvi izmanto un pārveido savām vajadzībām, ūdri šādu teritoriju pamet. Pamestās teritorijas var būt nelabvēlīgas vai pat bīstamas pašiem cilvēkiem, tādēļ visā Eiropā ūdriem tiek veltīta liela uzmanība un tos nedrīkst medīt. Ūdri uzskatāmi par vienu no nozīmīgākajām vienlaikus saldūdeņu un to piekrastes ekosistēmu raksturojošām sugām ar tā dēvēto “lietussarga sugas” nozīmi sugu un biotopu aizsardzībā.

Latvijā ūdri ir īpaši aizsargājami un vienlaikus plaši izplatīti. Pastāv vismaz divi ar labvēlīga sugas aizsardzības stāvokļa nodrošināšanu saistīti jautājumi, kuriem nepieciešams risinājums plānotu pasākumu veidā. Tas ir nezināmais nejauši nogalināto ūdu skaits bebru medībās un postījumu riska mazināšana, ko ūdri nodara dīķsaimniecībām. Tā kā sugas aizsardzībai nepieciešama arī atbilstoša biotopu aizsardzība, tad aktuāli ir vienoties par kārtību, kādā ūdu aizsardzības prasības tiek ievērotas, izstrādājot īpaši aizsargājamo dabas teritoriju individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

Eirāzijas ūdra aizsardzības plāna izstrāde Latvijā notiek Latvijas Vides aizsardzības fonda (LVAF) finansētā projektā.

SAP sabiedriskās apspriedes

Ūdra SAP izstrādes gaitā notiks tā sabiedriskā apspriešana trīs kārtās.

1. apspriede plānota 2017. gada 14. jūnijā. Tajā aicināti piedalīties visi interesenti, kurus skar ūdru un saldūdens ekosistēmu aizsardzības prasības Latvijā. Apspriedē paredzēts iepazīstināt ar tēmām, kuras tiks aplūkotas SAP izstrādes procesā, un aktualizēt informāciju par populācijas stāvokli un to ietekmējošiem faktoriem. Tiks uzklausi un fiksēti protokolā interešu grupu viedokļi, priekšlikumi un argumenti.
2. apspriede – seminārs plānots 2017. gada 5. jūlijā. Tajā piedalīsies pieaicināts starptautiska mēroga eksperts Dr. Andreass Krancs (Austrija) ar pieredzi ūdru aizsardzībā Centrāleiropas valstīs – Austrijā, Vācijā un Čehijā. Viņa uzdevums būs izvērtēt gan SAP izstrādātāju ierosināto pasākumu piemērotību sugu aizsardzības mērķiem, gan sabiedrības interešu grupu viedokļu pamatotību, iestrādāšanas iespējas un nepieciešamību SAP. Iestādes, organizācijas un interešu grupas, lai piedalītos šajā seminārā, tiks aicinātas izvirzīt angļu valodā runājošus pārstāvjus.
3. apspriede tiks organizēta pēc SAP izstrādes pabeigšanas kā prezentācija par satura galīgo versiju. Tās norises laiks un darba kārtība tiks izziņota visiem, kuru sadarbības rezultātā būs notikusi SAP izstrāde.

SAP izstrādes pirmās apspriedes tēmas:

1. Sugas bioloģija un ekoloģija

Galvenā uzmanība pievērsta sugas raksturojuma daļai, kas saistīta ar aizsardzības problēmām – barošanās, vairošanās, dzīvesvietu izvēle, slimības, konkurenti u.c. jautājumi. Tiks sniegta informācija par pētījumu rezultātiem, kas iegūti Latvijā un kaimiņvalstīs. Prezentēts datu apkopojums par populācijas stāvokli saskaņā ar Latvijā veikto ūdru monitoringu. Ierosināts sugas aizsardzības mērķu un galveno uzdevumu sākotnējais formulējums.

2. Tiesiskās normas

Aktualizētas tiesiskās normas, kas atbalsta un regulē sugas aizsardzību, īpaši akcentējot jautājumus, kuros tiesiskais regulējums ir nepietiekams vai neatbilstošs.

3. Starptautiskās norises un iniciatīvas sugas aizsardzībā

Starptautiskās Dabas aizsardzības savienības Ūdru speciālistu grupas (IUCN SSC OSG) darbība.

4. SAP izstrādes turpmāk plānotā rīcība un pasākumi

Aptauja ūdru postījumu veidu un apmēru apzināšanai. Anketas izplatīšana interešu grupās un speciālistu izbraukumi uz postījumu vietām.

2016. gada 7. jūnijā izdotie MK noteikumi nr. 353 paredz kārtību, kādā zemes īpašniekiem vai lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem

postījumiem, un minimālās aizsardzības pasākumu prasības postījumu novēršanai. Šajos noteikumos paredzēta arī zaudējumu novērtēšana postījumiem, ko zivju dīķos nodarījuši ūdri. Izstrādājot ūdru SAP, ir būtiski apzināt pieredzi un viedokli par šādu zaudējumu esamību, novērtēšanas iespēju un nozīmi saimnieciskajā darbībā. Iegūto informāciju paredzēts izmantot un publiskot tikai apkopotā veidā, bet LVMI “Silava” speciālisti sazinātos arī individuāli, ja situāciju vajadzēs precizēt vai pārbaudīt.